Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Kommunikation om grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen

(yttrande på eget initiativ)

(2023/C 100/04)

Föredragande: **Cristian PÎRVULESCU**

Medföredragande: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	20.1.2022
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
	Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	23.11.2022
Antagande vid plenarsessionen	14.12.2022
Plenarsession nr	574
Resultat av omröstningen	
(för/emot/nedlagda röster)	199/3/4

1. **Slutsatser och rekommendationer**

1.1 Europeiska unionen bygger på gemensamma värden, vilka anges i artikel 2 i EU-fördraget: människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten, mänskliga rättigheter, mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och jämställdhet mellan kvinnor och män. Rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter är en del av den europeiska identiteten.

1.2 I stadgan om de grundläggande rättigheterna, som är ett väsentligt och bindande dokument, anges det dessutom att unionen bygger på de odelbara och universella värdena människans värdighet, frihet, jämlikhet och solidaritet samt på den demokratiska principen och rättsstatsprincipen ([1]). Att stärka tillämpningen av stadgan är både en skyldighet och ett ändamålsenligt sätt att skydda människor och göra dem medvetna om vikten av att värna rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) ställer sig bakom alla insatser inom dessa områden, men betonar att alla EU-institutioner aktivt måste kommunicera direkt med allmänheten. Rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna är mycket viktiga och måste ingå i den gemensamma medborgerliga och demokratiska kulturen på kontinenten.

1.3 Europarådets Venedigkommission ger en tydlig beskrivning av de grundsatser som omfattas av rättsstatsprincipen: laglighet, rättssäkerhet, förebyggande av maktmissbruk, likhet inför lagen och icke-diskriminering samt tillgång till rättslig prövning ([2]). Detta är tydliga kriterier för att bedöma om en statlig åtgärd är förenlig med rättsstatsprincipen, och domstolen har ställt sig bakom dem ([3]).

1.4 EESK uppmanar alla EU-institutioner att visa nolltolerans för överträdelser av rättsstatens principer i medlemsstaterna. EU har en rättslig skyldighet att upprätthålla rättsstatsprincipen och värna de grundläggande rättigheterna, oberoende av olika politiska aktörers intentioner som kan strida mot detta mål.

([1]) Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, EUT C 326, 26.10.2012, s. 391 ingressen.

([2]) Europarådets Venedigkommission, ”The Rule of Law Checklist”, antagen vid dess 106:e plenarsession 2016.

([3]) Domstolens dom av den 16 februari 2022, *Republiken Polen mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, mål C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98, domstolens dom, punkt *325*.

1.5 EESK hänvisar till domstolens dom enligt vilken budgeten är ett av de instrument som ger praktisk verkan åt alla medlemsstaters skyldighet att respektera EU:s grundläggande värden, däribland rättsstatsprincipen och respekten för de mänskliga rättigheterna ([4]).

1.6 Europeiska kommissionens årliga rapport om rättsstatsprincipen är ett värdefullt instrument som kan förhindra bakslag i fråga om demokratin, rättsstaten och skyddet av de grundläggande rättigheterna. Den måste dock revideras för att dess mål ska kunna uppnås. Den bör anpassas så att den omfattar alla värden i artikel 2 i EU-fördraget, rättsliga och/eller finansiella åtgärder när landsspecifika rekommendationer inte genomförs fullt ut samt en femte pelare som syftar till att övervaka den nationella utvecklingen när det gäller det demokratiska utrymmet ([5]).

1.7 EESK har tidigare betonat att det civila samhället har en viktig roll att spela i bevarandet av demokratin i Europa och att endast ett starkt och diversifierat civilsamhälle kan försvara demokratin och friheten och rädda Europa från auktoritära styren ([6]). Det kan dessutom inte finnas någon rättsstatsprincip utan demokrati och grundläggande rättigheter, och vice versa. De tre begreppen är oupplösligt kopplade till varandra ([7]). EESK uppmanar därför alla berörda parter att sluta tala om den så kallade illiberala demokratin, även när de gör det för att kritisera begreppet. Det finns ingen demokrati utan liberala principer.

1.8 Fler aktörer bör involveras i ansträngningarna för att göra rättsstatsprincipen till en mer konkret verklighet: arbetsmarknadens parter, yrkesorganisationer som advokatsamfund och gräsrotsorganisationer som arbetar med utsatta personer och samhällsgrupper som löper större risk att skadas, missgynnas och diskrimineras.

1.9 Vissa uppfattar rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna som överdrivet abstrakta, avlägsna, jargongmässiga och juridiska begrepp. En effektiv kommunikation om rättsstatsprincipen kräver att man inriktar sig på gemensamma värderingar och begrepp som rättvisa och riktighet, som människor kan relatera till. Att berätta en mänsklig historia genom att lyfta fram den mänskliga sidan och personen bakom bevisen, samt statistik, kan också vara till hjälp.

1.10 EESK uppmanar medlemsstaterna att integrera rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna i undervisningen inom skolor och högre utbildning. Medborgarutbildning bör vara ett obligatoriskt ämne, inledas så tidigt som möjligt och läras ut under ett flertal år. Dessutom måste EU-medel och nationella resurser tillhandahållas för att på ett lämpligt sätt utbilda lärare som undervisar om medborgarfrågor.

1.11 Ramen för mänskliga rättigheter bygger på principen om ansvarsskyldighet, och det krävs därför åtgärder för att fastställa vem som är ansvarig för vilka resultat och för att fastställa önskvärda politiska förändringar. Det är även viktigt att ta reda på vilka frågor som allmänheten anser är viktiga, såsom tillgång till energi, transporter, regional jämlikhet, arbete, bostäder, hälso- och sjukvård och en rad andra offentliga tjänster på lokal, regional och nationell nivå.

1.12 Skyddet av de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen stärks av en stark välfärdsstat, oavsett hur denna tar sig uttryck i olika delar av Europa. Denna koppling noteras i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som är ett viktigt politiskt verktyg för att bygga en mer inkluderande union.

1.13 Gräsrotsrörelser och människor som själva upplevt fattigdom måste stå i centrum för ett demokratiskt försvar av de mänskliga rättigheterna. Det finns inget bättre sätt att försvara de mänskliga rättigheterna, framför allt de sociala rättigheterna, än att låta de människor som drabbats hårdast av ojämlikhet, fattigdom och social utestängning själva få ta till orda i offentligheten och i politiska debatter.

([4]) Domstolens dom av den 16 februari 2022, *Republiken Polen mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, mål C-157/21, punkterna 130–131, *Ungern mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, mål C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, domstolens dom, punkterna 116–117.

([5]) Laurent Pech och Petra Bard, "Rule of Law Report and the EU Monitoring and Enforcement of Article 2 TEU Values", rapport på uppdrag av Europaparlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor och utskottet för konstitutionella frågor, februari 2022, s. 12–13.

([6]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Motståndskraftig demokrati genom ett starkt och diversifierat civilsamhälle (Yttrande på eget initiativ) (EUT C 228, 5.7.2019, s. 24).

([7]) Opinion of the European Economic and Social Committee on "The European control mechanism on the rule of law and fundamental rights" (own-initiative opinion) (EUT C 34, 2.2.2017, s. 8).

2. **Allmänna kommentarer**

2.1 Kommittén erinrar sig om den ståndpunkt som vi gav uttryck för i yttrandet SOC/598 (2018): ”Rättsstaten är ömsesidigt beroende av och oupplösligt förbunden med de garantier som skyddar en pluralistisk demokrati och respekten för de grundläggande rättigheterna. Rättsstatsprincipen garanterar att regeringarna respekterar standarder för grundläggande rättigheter, och den pluralistiska demokratin säkerställer att regeringarna driver en politik som främjar befolkningens välfärd. Att upprätthålla rättsstatsprincipen garanterar i sig själv inte att lagen respekterar de grundläggande rättigheterna och inte heller att lagen utarbetas i enlighet med en inkluderande och legitim process som grundas på en välinformerad, pluralistisk och balanserad offentlig debatt och delaktighet. För att undvika en ren ’styrning genom lag’ krävs det att de grundläggande rättigheterna och de pluralistiska demokratiska standarderna upprätthålls jämte rättsstatsprincipen.” ([8])

2.2 I enlighet med kommissionens rapporter om rättsstatsprincipen från 2021 och 2022 krävs bland annat följande för att upprätthålla medborgarnas förtroende för offentliga institutioner och rättsstatsprincipen: ett oberoende domstolsväsende med effektiv domstolsprövning för att säkerställa efterlevnaden av unionsrätten; ett starkt offentligt åtagande för att bekämpa korruption och säkerställa demokratisk ansvarsskyldighet; mediepluralism och mediefrihet, inbegripet insyn i medieägandet; transparenta konstitutionella och institutionella mekanismer för att säkerställa kontroller och motvikter, med aktivt deltagande av det civila samhället; stärkt internationellt samarbete för hållbar utveckling, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen ([9]). I 2022 års rapport framhåller kommissionen också de betydande hoten mot EU:s värden och den regelbaserade världsordningen till följd av Rysslands invasion av Ukraina, en invasion som utgör en grov kränkning av folkrätten och principerna i FN-stadgan och undergräver demokratin liksom rättsstatsprincipen, utöver den europeiska och globala säkerheten och stabiliteten ([10]).

2.3 Ingen demokratisk och representativ norm kan åberopas för att legitimera överträdelser av rättsstatens principer och de grundläggande rättigheterna. EU-institutionerna, och i synnerhet Europeiska kommissionen, måste använda alla till buds stående medel för att återställa integriteten hos EU:s principer.

2.4 Genom att de följer situationen på fältet har det civila samhällets organisationer och människorättsförsvarare en central roll att spela, särskilt när rättsstatsprincipen urholkas och de mänskliga rättigheterna angrips ([11]). Auktoritära regeringar hotar organisationer i det civila samhället inte bara genom att krympa och flytta de utrymmen som finns tillgängliga för deras verksamhet, utan även genom hot mot och förföljelser av enskilda personer, ekonomiska restriktioner eller otillräckligt skydd mot fysiska eller verbala angrepp ([12]).

2.5 Som tidigare framhållits bör civilsamhällesorganisationers och människorättsförsvararens övergripande kapacitet att arbeta inom ramen för stadgan om de grundläggande rättigheterna stärkas avsevärt genom ett paket som omfattar utbildning och kunskapsöverföring, organisatoriskt och ekonomiskt stöd samt skydd mot angrepp och negativa kampanjer ([13]). Mot denna bakgrund uppmanar vi kommissionen att föreslå en övergripande strategi för det europeiska civila samhället som en vägledning för samarbete, kapacitetsuppbyggnad och ändamålsenlig kommunikation om rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna.

2.6 EESK anser att det arbete som utförs av organisationer i det civila samhället och människorättsförsvarare är avgörande för att hjälpa utsatta grupper att hantera allvarliga utmaningar när det gäller deras säkerhet, välbefinnande och värdighet. Vem som helst kan en dag hamna i en utsatt situation. I många fall överlappar orsakerna till utsatthet varandra och leder till strukturell marginalisering och diskriminering.

([8]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om skydd av unionens budget vid generella brister när det gäller rättsstatens principer i medlemsstaterna (EUT C 62, 15.2.2019, s. 173).

([9]) Europeiska kommissionen, 2021 års rapport om rättsstatsprincipen: Situationen när det gäller rättsstatsprincipen i Europeiska unionen, COM(2021) 700 final, 20 juli 2021.

([10]) Meddelande från kommissionen till europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén 2022 års rapport om rättsstatsprincipen Situationen i fråga om rättsstatsprincipen i EU (COM(2022) 500 final).

([11]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet och rådet — Att ytterligare stärka rättsstatsprincipen inom unionen —Läget idag och vägar framåt(COM(2019) 163 final) (EUT C 282, 20.8.2019, s. 39).

([12]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Populism och grundläggande rättigheter – förorts- och landsbygdsområden (yttrande på eget initiativ) (EUT C 97, 24.3.2020, s. 53) punkt 1.6.

([13]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Strategi för att stärka tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna i EU (COM(2020) 711 final) (EUT C 341, 24.8.2021, s. 50).

2.7 Rättsstatsprincipen och skyddet av de grundläggande rättigheterna bör säkerställas i anslutning till demokratin, särskilt främjandet av fria och rättvisa val och stark demokratisk delaktighet ([14]). De som befinner sig i en ställning där de kan ifrågasätta rättsstatsprincipen agerar också mot den politiska oppositionen och oberoende massmedier. EU:s handlingsplan för demokrati är ett nödvändigt steg i denna riktning.

2.8 Arbetsmarknadens parter har en viktig roll att spela när det handlar om att kommunicera om rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna. Alla arbetsplatser påverkas av ett försämrat politiskt och rättsligt klimat i ett land. Företag, små och medelstora företag och företag inom den sociala ekonomin kan inte fungera effektivt om det saknas system för skydd av rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter. Arbetsmarknadens parter bör åta sig att agera för att förbättra systemens integritet och verkan. Arbetstagarna måste fritt kunna bilda och ansluta sig till en fackförening efter eget val, och fackföreningarna måste ha rätt att fritt utöva sin verksamhet ([15]). Arbetstagare och arbetsgivare har rätt att förhandla och ingå kollektivavtal och att i händelse av intressekonflikter tillgripa kollektiva åtgärder, inbegripet strejk, för att försvara sina intressen ([16]).

2.9 Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter har en betydande kapacitet att samla in relevant information. Den har redan byggt upp en omfattande kunskapsbas som alla berörda aktörer kan använda sig av. Byråns sakkunskap är gedigen och bör utgöra grunden för att stärka dess kommunikationsaspekter. Byrån bör tilldelas mer resurser för att kunna delta i offentlig kommunikation i alla EU-länder. Det behövs mer samarbete med specialiserade institutioner som Europarådet och OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR).

2.10 EU är också en global aktör, vars ansvar att respektera rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna är av central betydelse för unionens internationella identitet och roll. All politik och alla program, instrument och åtgärder på det utrikespolitiska området bör återspegla deras centrala roll för EU och deras betydelse för en demokratisk och fredlig värld.

3. **Särskilda kommentarer**

3.1 *Positiva berättelser och inramningar*

3.1.1 Medborgarutbildningen om demokratins principer, de grundläggande rättigheterna och rättsstatsprincipen bör stärkas på alla nivåer. Kommissionen bör också fortsätta att arbeta för att upplysa allmänheten genom en ambitiös kommunikationsagenda ([17]).

3.1.2 EU:s ursprungliga vision är inte längre tillräcklig för de europeiska medborgarna. EU bör tillhandahålla visioner om en eftersträvansvärd framtid och återuppliva viktiga principer som tidigare har spelat en viktig roll i det europeiska projektet ([18]), däribland rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina.

3.1.3 Ramen för mänskliga rättigheter bygger på principen om ansvarsskyldighet, och det krävs därför åtgärder för att fastställa vem som är ansvarig för resultat och en önskvärd politisk förändring. Det är även viktigt att ta reda på vilka frågor som allmänheten anser är viktiga, såsom tillgång till transporter, energi, arbete, bostäder, hälso- och sjukvård och en rad andra offentliga tjänster på lokal, regional och nationell nivå. Man måste gå längre än att bara kritisera en situation som inte uppfyller människorättsnormerna och i stället beskriva den framtid som rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna kan bidra till att skapa genom att inspirera till positiva associationer i människors medvetande ([19]).

([14]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – EU:s handlingsplan för demokrati [COM(2020) 790 final] (EUT C 341, 24.8.2021, s. 56).

([15]) Artikel 8.1 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

([16]) Artikel 28 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

([17]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – EU:s handlingsplan för demokrati [COM(2020) 790 final] (EUT C 341, 24.8.2021, s. 56).

([18]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Populism och grundläggande rättigheter – förorts- och landsbygdsområden (yttrande på eget initiativ) (EUT C 97, 24.3.2020, s. 53).

([19]) FRA, ”Tio tips för att effektivt nå ut med budskap om mänskliga rättigheter”, 2018; det europeiska nätverket av nationella människorättsinstitutioner, ”Tips for Effective Messaging about Economic & Social Rights”, 2019.

3.1.4 Det kan inte finnas någon rättsstatsprincip utan demokrati och grundläggande rättigheter, och vice versa. De tre begreppen är oupplösligt kopplade till varandra ([20]). EESK uppmanar därför alla berörda parter att sluta tala om den så kallade illiberala demokratin, även när de gör det för att kritisera begreppet. Det finns ingen demokrati utan liberala principer. Illiberal demokrati är inte en alternativ eller ens en urvattnad form av demokrati. Illiberal demokrati är inte demokrati.

3.2 *Nödvändig politik och relevanta politikområden*

3.2.1 Såsom EESK tidigare har påpekat finns det ett samband mellan å ena sidan människors upplevda eller verkliga brist på fördelar från det ekonomiska välståndet och å andra sidan negativa attityder till offentliga institutioner och grundläggande principer ([21]).

3.2.2 För att kunna propagera för mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen krävs det åtgärder för att fastställa politik som kan förbättra människors vardag.

3.2.3 Skyddet av de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen stärks av en stark välfärdsstat, oavsett hur denna tar sig uttryck i olika delar av Europa. Denna koppling noteras i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som är ett viktigt politiskt verktyg för att bygga en mer inkluderande union ([22]). Arbetstagarna måste ha rätt till en rättvis lön som tillåter en skälig levnadsstandard (princip nr 6 i pelaren), och alla som saknar tillräckliga resurser måste ha rätt till en tillräcklig minimiinkomst, som ska säkerställa ett värdigt liv i livets alla skeden, och faktisk tillgång till varor och tjänster som kan hjälpa dem (princip nr 14) ([23]).

3.2.4 Covid-19-pandemin är en påminnelse om vikten av ett allmänt, tillgängligt och rättvist offentligt hälso- och sjukvårdssystem. EESK upprepar sin ståndpunkt i yttrandet SOC/691 (2022): ”EU och medlemsstaterna bör inleda en djupgående samhällsdiskussion kring krisens ursprung och orsakerna till att de flesta hälso- och sjukvårdssystem i Europa drevs till kollapsens rand på grund av pandemin. År av åtstramningspolitik har lett till en genomgående trend med minskade investeringar i hälso- och sjukvårdssektorn och andra viktiga sociala tjänster (hjälp till behövande och utsatta personer, vårdhem osv.), vilket skapat en tidsinställd bomb som exploderade när det uppstod en stor utmaning på hälsoområdet.” ([24])

3.2.5 Pandemin är inte den enda kris som påverkar de grundläggande rättigheterna. Kriget i Ukraina hotar miljontals människor i landet och resten av världen. Klimatförändringarna och utmaningar och katastrofer som hänger samman med dem, t.ex. skogsbränder, påverkar direkt människor över hela kontinenten. Många européer kämpar med stigande energipriser. EU:s handlingsverktyg bör uppdateras och anpassas i enlighet med detta.

3.2.6 Åtgärder, särskilt ekonomiska reformer, bör bygga på systematiska förhands- och efterhandskonsekvensbedömningar som avser mänskliga rättigheter ([25]), detta för att underlätta väl underbyggda och inkluderande europeiska och nationella diskussioner om hur man ska komma överens om och anpassa de politiska val som görs ([26]).

([20]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Europeiska kontrollmekanismen för rättsstaten och grundläggande rättigheter (yttrande på eget initiativ) (EUT C 34, 2.2.2017, s. 8).

([21]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Populism och grundläggande rättigheter – förorts- och landsbygdsområden (yttrande på eget initiativ) (EUT C 97, 24.3.2020, s. 53).

([22]) Europeiska kommissionen, Europeiska pelaren för sociala rättigheter – 20 principer.

([23]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om För ett europeiskt ramdirektiv om en minimiinkomst (yttrande på eget initiativ (EUT C 190, 5.6.2019, s. 1).

([24]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om effekterna av covid-19 på de grundläggande rättigheterna och rättsstatsprincipen i EU och demokratins framtid (yttrande på eget initiativ) (EUT C 275, 18.7.2022, s. 11).

([25]) FN:s oberoende expert om vilka följder staternas utlandsskulder och andra relaterade internationella finansiella åtaganden får för det fullständiga utövandet av alla mänskliga rättigheter, i synnerhet ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ”Guiding Principles for human rights impact assessments for economic reform policies”, FN-dokument A/HRC/40/57, 19 december 2018.

([26]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Populism och grundläggande rättigheter – förorts- och landsbygdsområden (yttrande på eget initiativ) (EUT C 97, 24.3.2020, s. 53).

3.2.7 Större tonvikt bör läggas vid avdelning III (jämlikhet) och avdelning IV (solidaritet) i stadgan om de grundläggande rättigheterna som centrala inslag i EU:s demokratiska och värdebaserade övertygelser ([27]). Alla mänskliga rättigheter som erkänns i stadgan är odelbara, beroende av varandra och lika viktiga. Som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna påpekade i ett banbrytande mål finns det inga vattentäta skott i uppdelningen mellan socioekonomiska rättigheter och medborgerliga och politiska rättigheter ([28]).

3.2.8 Ytterligare samarbete mellan EU-institutionerna och medlemsstaterna skulle vara önskvärt för att försäkra sig om att alla medborgare och invånare åtnjuter alla de rättigheter som fastställs i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, den europeiska sociala stadgan (i dess många olika former) och berörda FN-konventioner om mänskliga rättigheter. EESK uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att ta vederbörlig hänsyn till den europeiska pelaren för sociala rättigheter och den europeiska sociala stadgan när de utformar, tolkar och genomför EU-lagstiftningen.

3.2.9 Vi uppmanar alla medlemsstater att underteckna och ratificera den (reviderade) europeiska sociala stadgan från 1996 och att godta det kollektiva klagomålsförfarande som antagits av Europeiska kommittén för sociala rättigheter.

3.2.10 EESK stöder kommissionens initiativ för att möjliggöra korrigerande ekonomiska åtgärder gentemot medlemsstater som på ett allvarligt och ihållande sätt kränker de värden som anges i artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen ([29]). ”Kommissionen [måste] anslå lämpliga personalresurser och ekonomiska resurser och konsekvent följa upp indikationer på eventuella överträdelser. I samband med detta måste kommissionen tillämpa strikt objektiva kriterier och granska överträdelser på samma sätt i alla medlemsstater.” ([30])

3.3 *Ett demokratiskt försvar för mänskliga rättigheter och vikten av upplevd erfarenhet*

3.3.1 Enligt en omfattande enkät som genomförts av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter anser nästan nio av tio i EU att mänskliga rättigheter är viktiga för att skapa ett rättvisare samhälle ([31]). Européerna anser att mänskliga rättigheter kan spela en meningsfull roll i deras liv.

3.3.2 För att de mänskliga rättigheterna ska kunna förverkligas i hela Europa krävs åtgärder för att belysa hur mänskliga rättigheter – t.ex. sociala rättigheter som arbete, social trygghet, bostäder, utbildning och hälso- och sjukvård – kan göra skillnad för alla människor i deras dagliga liv, på de platser som är viktigast för dem, och i deras lokalsamhälle ([32]).

3.3.3 Gräsrotsrörelser och människor som själva upplevt fattigdom måste stå i centrum för ett demokratiskt försvar av de mänskliga rättigheterna. Det finns inget bättre sätt att försvara de mänskliga rättigheterna, framför allt de sociala rättigheterna, än att låta de människor som drabbats hårdast av ojämlikhet, fattigdom och social utestängning själva få ta till orda i offentligheten och i politiska debatter. Att berätta en mänsklig historia och lyfta fram den mänskliga sidan och personen bakom bevisen, samt statistik, kan också vara till hjälp. Att ta sociala rättigheter på allvar kräver inte bara att man vidtar olika politiska åtgärder, utan också att processerna för att komma fram till åtgärderna är mer inkluderande ([33]).

3.3.4 Det europeiska samhället har inte råd med ett bedrägligt val mellan antingen ”rättigheter” eller ”demokrati”. För att upprätthålla de mänskliga rättigheterna måste de bli populära genom att man bygger upp och håller igång en rörelse för att försvara dessa rättigheter på lokal, nationell och global nivå.

([27]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Strategi för att stärka tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna i EU (COM(2020) 711 final) (EUT C 341, 24.8.2021, s. 50).

([28]) Airey mot Irland, dom, sakförhållanden, begäran nr 6289/73 (1979), Europadomstolens dom av den 9 oktober 1979, punkt 26.

([29]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om effekterna av covid-19 på de grundläggande rättigheterna och rättsstatsprincipen i EU och demokratins framtid (yttrande på eget initiativ) (EUT C 275, 18.7.2022, s. 11).

([30]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Rättsstatsprincipen och återhämtningsfonden (yttrande på eget initiativ) (EUT C 194, 12.5.2022, s. 27).

([31]) FRA, ”Many Europeans believe human rights can build a fairer society but challenges remain”, pressmeddelande av den 24 juni 2020.

([32]) Casla, Koldo och Barker, Lyle, ”Human Rights Local”, *Human Rights Centre blog – University of Essex*, 17 januari 2022.

([33]) Casla, Koldo, ”Nothing about us, without us, is really for us”, *Global Policy*, 14 oktober 2019.

3.3.5 Grupper i det civila samhället måste leda denna process, och de offentliga myndigheterna i EU och i medlemsstaterna måste underlätta det demokratiska försvaret av mänskliga rättigheter genom att agera på ett öppet sätt och genom att respektera det civila samhällets roll när det gäller att ställa dem till svars. De nationella människorättsinstitutionerna bör stärkas och de bör öka medvetenheten om möjliga rättsmedel som finns tillgängliga för medborgarna.

Bryssel den 14 december 2022.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande